

LITTERATUR

ENGLAND I DAG

Av fil. kand. JAN-OLOF SUNDELL

England står inför allmänna val i höst. Det är ett viktigt val, frågan gäller om England skall styras av de konservativa eller av Labour under resten av 1960-talet. Den konservativa regeringen har suttit vid makten sedan 1951 — längre än någon annan engelsk regering har gjort under fredstid. Det förra parlamentsvalet, som ju avhölls på hösten 1959 blev en stor seger för Harold MacMillan och hans parti. Sedan dess har dock regeringen drabbats av en rad motgångar och skandaler, man behöver bara påminna om Profumoaffären och De Gaulles nej till Englands ansökan om medlemskap i EEC. Det har följaktligen ganska länge ansetts att Labour under sin nye partiledare Harold Wilson tämligen lätt skulle komma att vinna de kommande parlamentsvalen. Men på allra sista tiden tyder opinionsundersökningarna på att Labours försprång krympt ihop till praktiskt taget ingenting. Det finns med andra ord goda förutsättningar för en synnerligen hård och spännande valstrid i England i höst.

Mot bakgrunden av det kommande valet blir en bok som behandlar Englands tillstånd i dag mer än vanligt intressant. *Nedgång och Fall? Kritik och självrannsakan i dagens England* (Prisma) ger just en bild av England i dag, med betoning på de negativa sidorna i samhällsutvecklingen. Det rör sig om en samling uppsatser med ett stort antal bidragsgivare, ursprungligen utkommen som ett specialnummer av kulturtidskriften *Encounter*

(juli 1963) under redaktion av Arthur Koestler. Koestler har själv skrivit inledningen och i avslutningen sökt sammanfatta bokens på en gång likartade och disparata innehåll. Bidragsgivarna är ett blandat sällskap, bestående av både konservativa parlamentsledamöter och labourakademiker. Flertalet av dem torde dock kunna återfinnas på vänsterkanten.

Utgångspunkten för *Nedgång och fall?* är den utveckling som England undergått under efterkrigstiden och den utveckling som hotar att ske i framtiden. Håller England på att stagnera och i så fall varför håller detta på att bli fallet? Vilka faktorer bidrar till att bromsa upp önskvärda och nödvändiga förändringar och reformer? I sin inledning pekar Koestler bl.a. på den låga ekonomiska tillväxttakten i jämförelse med andra länder i Västeuropa och på de svårigheter England har att brottas med på exportmarknaden. Han gisslar den utbredda obenägenheten att vilja se verkligheten som den faktiskt är, den rådande inställningen att som strutsen stoppa huvudet i sanden för att slippa se hur det verkligen förhåller sig.

Den fråga som därpå inställer sig är då, vad den otillräckliga framstegstakten beror på. Den frågan och problemet med stagnationen över huvud taget kan sägas utgöra bokens egentliga huvudtema. Till saken hör att även om den framförda kritiken på många håll ger intryck av att vara uteslutande negativ, i en del fall när-

mast destruktiv, framhålls det samtidigt av åtskilliga skribenter att stagnationen egentligen är onödigt och att man genom reformer och förändringar på olika områden inom samhällslivet skulle kunna vända trenden uppåt igen.

John Grigg, tidigare lord Altrincham, förespråkar en parlamentsreform, där bl.a. de ärftliga elementen inom överhuset skall försvinna och därmed också dess suspensiva veto. Enligt Griggs åsikt bör överhuset bestå av personer, utsedda för en begränsad tid, exempelvis en parlamentsperiod. Däremot avvisar han varje tanke på ett överhus utsett genom direkta eller indirekta val; underhuset skulle aldrig tolerera en vald församling som rival vid sin sida. Grigg hävdar också bestämt att i motsats till vad som hittills gällt skall TV-kamerorna släppas in i parlamentet.

I en spetsig studie om »Amatörer och gentlemän» gisslar Goronwy Rees den rådande inkompetenskulten beträffande personer i ledande ställning inom näringslivet och i det allmänna tjänst. Michael Shanks kritiserar på liknande sätt bristen på sakkunskap och formell utbildning, särskilt teknisk sådan, inom Englands ledande och bestämmande skikt. Även Austen Albu behandlar från liknande utgångspunkt det brännande problemet om brist på tekniker, naturvetare och ekonomer inom den brittiska industrin.

Den engelska fackföreningsrörelsen blir också föremål för bister kritik, framför allt av Michael Shanks, John Cole och Aidan Crawley. Cole skjuter särskilt in sig på den stora kategorin för en utomstående skenbart meningslösa strejker som utlöses av gränsdragningsvister mellan olika fackförbund. Problemet är gammalt och välkänt vad gäller England men Cole lyckas avvinna det en del nya aspekter. Han påpekar bl.a. att det

värsta problemet med denna typ av strejker är inte de arbetskonflikter som faktiskt utbryter utan de som aldrig blir av på grund av att bolagsledningarna underlåter att installera nya maskiner eller att införa nya arbetsprocesser av rädsla för långvariga och dyrbara tvister med fackföreningarna.

Det är också intressant att konstatera att flera av de skribenter som behandlar fackföreningsrörelsen ser den svenska fackföreningsrörelsen i ett närmast förklarar skimmer. För en svensk iakttagare kan denna inställning te sig en smula okritisk — vi är ändå medvetna om att det finns allvarliga problem förknippade med fackföreningsrörelsen även i Sverige. Man behöver ju bara tänka på kollektivanslutningen för att inse detta. Men för engelska iakttagare ligger det uppenbarligen nära till hands att bara betona de positiva sidorna inom svensk fackföreningsrörelse för att därigenom få en verkkningsfull kontrast till det trassliga läget på hemma-plan.

Aidan Crawley behandlar i en tänkvärd uppsats med den anslående rubriken »En ryss under sängen» det uppenbarligen allvarliga problemet med den tilltagande kommunistiska infiltrationen i den engelska fackföreningsrörelsen. Denna infiltration är så mycket mer anmärkningsvärt, då eljest det kommunistiska inflytandet inom fackföreningsrörelsen ständigt gått tillbaka i övrigt i Västeuropa på senare år. På längre sikt avser kommunisterna enligt Crawleys bedömning som en biprodukt till infiltrationen i fackföreningsrörelsen att kunna dominera hela Labour. Om kommunisterna inom några få år får avgörande inflytande i ex. Metall-Gruvarbetar- samt Transport- och Grovarbetarfackförbunden kan de kanske en dag genom systemet med blockröst-

ningar komma att kontrollera majoriteten vid en labourkongress. En sådan utveckling ter sig kanske inte särskilt sannolik i dag men den ligger dock inom möjligheternas gräns.

Allvarligare för dagen är emellertid försämringen av samarbetet på den engelska arbetsmarknaden till följd av de kommunistiska framgångarna. Ty kommunisterna fördömer konsekvent måttfullhet för att därigenom ge intryck av att det endast är de som har vilja och mod att slåss för arbetarnas rättigheter. Kommunisterna uppeggar överallt aggressivitet hos arbetarna, vilket i sin tur försvårar möjligheterna till ett förtroendefullt och harmoniskt samarbete på arbetsmarknaden. Det säger sig självt att en sådan atmosfär inte verkar befruktande på möjligheterna att modernisera industrin, att införa nya maskiner och metoder, att anpassa sig efter förändringarna. I sista hand inverkar därför dylik brist på samarbetsvilja menligt på produktionsutvecklingen och därmed på hela landets ekonomi och framtidsmöjligheter.

Hugh Seton-Watson och John Mander analyserar och diskuterar Englands position i internationellt avseende. Intressant är att Seton-Watson konstaterar den länge utbredda likgiltigheten eller fientligheten från engelsk sida gentemot integrationssträvandena i Västeuropa: »Hela den allmänna inställningen i Storbritannien sedan 1945 till strävandena efter en europeisk enhet har varit ägnade att skapa misstämning på andra sidan Kanalen, och det är i själva verket förvånande att det ändå finns så många holländare, italienare, tyskar och till och med fransmän som alltså vill ha Storbritannien med i Europa.»

Marcus Cunliffe kritiserar det eng-

elska klassambället, Elizabeth Young och John Vaizey kritiserar det engelska skolsystemet och särskilt då internatskolorna. Elizabeth Young sätter fingret på den ömma punkten när hon pekar på den latent riskerna för homosexualitet inom internatskolorna.

I ett av de intressantaste inläggen, Andrew Shonfields uppsats: »Den stora skälvan» kritiserar den rådande motviljan i det engelska samhället mot att tala rent ut, benägenheten att stanna i antydningar och halvkvädna visor. Han pekar också på det tabu som gärna vill utbildas mot framställandet av pinsamma eller envisa frågor. Enligt Shonfield finns denna inställning litet varstans i det engelska samhället. Verkligt allvarlig riskerar den att bli i det politiska livet. Shonfield söker summera regeringens inställning på denna punkt: »Man ser ingen fördel i att med en offentlig diskussion tvinga en överhetsperson att noggrannare nagelfara sina egna resonemang. Diskussioner betraktas rent av som ett slöseri med tid. Och detta å sin sida beror på att regerandet i själva verket betraktas som en konst. Så snart de styrande börjar betraktas som konstnärer är det givetvis både orätt och meningslöst att anmoda dem att redovisa sina motiv för människor som saknar den tysta förståelse som kommer av gemensamma erfarenheter.» Kritiken mot regeringen låter märkvärdigt välbekant. Även i vårt land finns det ju de som anser att regerandet är en konst, rent av så dyrbar att den strängt taget bör förbehållas ett enda parti.

Nedgång och fall? ger en god tid av olika utvecklingstendenser i det engelska samhället av i dag och tillika ett intressant tvärsnitt av aktuell engelsk samhällsdebatt.